

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Muncii, Familiei, Protecției
Sociale și Persoanelor Vârstnice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Îmbunătățirea eficacității organizaționale a sistemului de protecție a copilului în România

RAPORT NARATIV

Obiectul studiului constă în realizarea unui sondaj de opinie și a unei cercetări de piață pe teme privind funcționarea Serviciilor de Protecție a Copilului (SPC). Temele abordate în cadrul studiului intitulat „Îmbunătățirea eficacității organizaționale a sistemului de protecție a copilului în România” sunt următoarele:

1. Competențele și limitele decizionale ale actorilor instituționali cu rol decizional în cadrul SPC
2. Locul și rolul instanțelor judecătorești în cadrul SPC;
3. Condițiile și efectele stabilirii deciziilor cu privire la persoana copilului integrat în SPC;
4. Principalele elemente definitorii ale continuării procesului de descentralizare al SPC de la nivel județean la nivelurile municipal, orașenesc și comunal
5. Elementele definitorii ale acreditării și licențierii furnizorilor de servicii din cadrul SPC.

Rezultatele obținute sunt relevante pentru a se constitui ca bază pentru atingerea obiectivului de îmbunătățire a serviciilor de protecție a copilului din România, însă prelucrarea datelor s-a dovedit problematică din mai multe puncte de vedere. Eșantioanele de mărime redusă fac dificilă interpretarea procentuală a răspunsurilor spontane, respectiv analizele bivariate sunt derulate pe subeșantioane, astfel că relevanța lor este scăzută. Astfel, interpretarea acestor rezultate trebuie făcută cu maximă atenție.

Din punct de vedere al caracteristicilor calitative ale datelor culese, componentele studiului care abordează judecătorii și Președinții de Consilii Județene trebuie abordate calitativ, ca rezultate ilustrative, și nu reprezentative. Se înțelege, de aici, că o abordare calitativă și din punct de vedere metodologic s-ar fi dovedit mai potrivită pentru cele două componente, întrucât acestea nu asigură, în forma abordată, relevanță statistică. Cu toate acestea, rezultatele obținute sunt relevante pentru temele abordate și pentru obiectivul studiului. Componentele studiate sunt următoarele:

1. Directori DGASPC sau persoane din cadrul DGASPC recomandați de aceștia
2. Șefi SPAS sau persoane din cadrul SPAS recomandate de aceștia
3. Primari sau persoane din cadrul primăriilor recomandate de aceștia și care desfășoară activități legate de protecția copilului
4. Președinți de Consilii Județene sau persoane recomandate de aceștia și care desfășoară activități legate de protecția copilului
5. Judecători care au fost implicați în spețe privind protecția copilului
6. ONG-uri care activează în domeniul dreptului copilului și protecția copilului

I. DGASPC

În general, respondenții sunt mai degrabă mulțumiți de activitatea de protecție a copilului din ultimul an. Majoritatea, 60%, se declară mulțumiți de aceasta, iar 15% foarte mulțumiți. Majoritatea subiecților, 85%, declară că au existat propuneri de îmbunătățire a activității de protecție a copilului la nivelul instituției în care activează.

În cadrul studiului, respondenții au fost rugați să își manifeste gradul de satisfacție față de anumite aspecte legate de protecția copilului. Datele relevă tendințe de nemulțumire ale majorității subiecților în ceea ce privește modul de desfășurare al prevenirii separării copilului de părinții săi (55%), al serviciilor oferite agresorilor (45%) și al protecției copilului delincvent (53%). Pe de altă parte, persoanele intervievate s-au declarat mulțumite sau foarte mulțumite față de modul în care se desfășoară protecția copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatării și migrației (66%), protecția copilului în sistem rezidențial (85%), protecția copilului în servicii de tip familial (91%) și protecția copilului cu dizabilități (79%).

Persoanele intervievate apreciază, în proporție de 72%, că derularea campaniilor de informare la nivel național cu privire la activitatea de protecție a copilului este foarte important. Doar 5% dintre respondenți consideră că procesul de reformă a serviciilor de protecție a copilului din ultimii 10 ani a fost un eșec, în timp ce o proporție majoritară, 87%, îl consideră mai degrabă un succes.

43% dintre persoanele intervievate sunt de părere că actualele competențe ale DGASPC sunt suficiente, însă proporții însemnate sunt de părere că acestea ar trebui crescute (30%), respectiv reduse (23%). Opinia generală tinde să ateste faptul că nu există suprapunere între atribuțiile direcției județene de asistență socială și protecția copilului DGASPC și cele serviciului public local de asistență socială SPAS (72%).

Persoanele intervievate au fost chestionate asupra funcțiilor și responsabilităților care ar trebui să rămână la nivelul DGASPC, SPAS, Comisii de protecție a copilului sau instanțe judecătorești. Aproape toate aspectele numite au fost considerate de majoritatea respondenților ca trebuind să aparțină DGASPC, mai puțin plata drepturilor și prestațiilor cuvenite copilului și familiei – 49% dintre intervievați consideră că acestea trebuie să rămână la nivelul SPAS.

Majoritatea persoanelor cu funcții cheie în instituțiile DGASPC, 57%, sunt de părere că este nevoie de mai multă descentralizare pentru a crește calitatea serviciilor de protecție a copilului.

În rândul respondenților care au participat la studiu se remarcă o nemulțumire privitoare la resursele financiare și umane alocate DGASPC pentru derularea activității de protecție a copilului – 75%, respectiv **96%** consideră că acestea nu sunt suficiente.

Deși cei mai mulți subiecți declară că modul actual de organizare a DGASPC este unul eficient (62%), o proporție însemnată din aceștia, 47%, spun că ar schimba ceva în organizarea instituției din care fac parte.

Majoritatea respondenților cu funcții de conducere în direcțiile de asistență socială și protecția copilului consideră că sprijinul Consiliului Județean este suficient și se declară mulțumiți de activitatea angajaților pe care îi au în subordine.

Din nou apare o contradicție, de această dată în ceea ce privește atitudinea subiecților față de cadrul legislativ privind activitatea de promovare și protejare a drepturilor copilului – majoritatea consideră că acesta este adecvat (70%), însă o proporție foarte ridicată (81%) declară că ar schimba anumite aspecte în actuala legislație.

În general, activitatea instanțelor de judecată care se ocupă de cazuri de protecție a copilului este apreciată de către respondenți – 51% consideră că acestea sunt eficiente, 64% sunt de părere că acestea sunt mai degrabă interesate de astfel de dosare, iar 70% apreciază că instanțele de judecată asigură condiții optime pentru audierea, asistarea și respectarea opiniei copilului. De asemenea, reprezentanții DGASPC, în mare parte (72%), se declară mulțumiți de colaborarea pe care o au cu instanțele de judecată. Totuși, 66% dintre cei intervievați sunt de părere că termenele de judecată nu sunt suficient de scurte.

Ideea de înființare a instanțelor de tutelă pentru minori este bine primită de cei mai mulți dintre participanții la studiu (89%), cu rezerva că judecătorii implicați în astfel de spețe ar trebui să aibă pregătire specifică pe tema protecției drepturilor copilului (83%).

În general, activitatea ONG-urilor care furnizează servicii de protecție a copilului este apreciată ca fiind bună (66%), iar rolul acestor organizații este privit drept unul de completare a serviciilor publice (72%). De asemenea, colaborarea dintre DGASPC și organizațiile neguvernamentale reprezintă un motiv de mulțumire pentru 79% dintre respondenți.

Majoritatea participanților la studiu, 70%, sunt de părere că o parte din serviciile de protecție a copilului ar putea fie externalizate către sectorul guvernamental, iar o majoritate de opinii au înțeles următoarele servicii: prevenirea separării copilului de părinții săi (62%), protecția copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatarei și migrației (57%), servicii destinate agresorilor (66%), protecția copilului în sistem rezidențial (68%), protecția copilului cu dizabilități (62%), protecția copilului delincvent (57%).

II. SPAS

Cei mai mulți dintre reprezentanții SPAS intervievați sunt mai degrabă mulțumiți de modul în care s-a desfășurat activitatea de prevenire a separării copilului de familie în ultimul an (14% -

foarte mulțumit, 64 – destul de mulțumit). Doar 20% dintre persoanele intervievate spun că sunt mai degrabă nemulțumite acest aspect, dintre care 5% sunt foarte nemulțumite.

Cei mai mulți respondenți declară că în instituția în care își desfășoară activitatea nu au existat propuneri de îmbunătățire a activității de prevenire a separării copilului de familie – 49%, în timp ce o proporție ușor mai scăzută declară că acestea au existat în instituția în care lucrează sau pe care o conduc.

Atunci când vine vorba despre evaluarea mulțumirii proprii privind modul în care se desfășoară anumite activități de protecție și asistență socială, cei mai mulți dintre intervievați se declară mulțumiți. Astfel, următoarele proporții ale respondenților mulțumiți sunt înregistrate în cazul unor aspecte propuse prin chestionar: 80% - protecția/plasamentul copilului în servicii de tip familial; 73% - protecția copilului cu dizabilități; 70% - protecția copilului în sistem rezidențial; 67% - prevenirea separării copilului de părinții săi. Aspectele care suscită nemulțumire în proporții mai ridicate din partea persoanelor incluse în eșantion sunt modul în care se realizează protecția copilului delincvent, de care sunt nemulțumiți 40% și serviciile oferite agresorilor, de care sunt nemulțumiți 39% dintre intervievați.

Derularea unor campanii de informare și de conștientizare la nivel local, dar și la nivel național, cu privire la activitatea de protecție a copilului este văzută drept foarte importantă de majoritatea intervievaților – 79%, în timp ce 15% dintre aceștia consideră că este importantă, iar doar 2% consideră că este mai degrabă puțin importantă.

Mai mult de jumătate dintre respondenți – 52% - spun că ar cataloga procesul de reformă a serviciilor de protecție a copilului din ultimii 10 ani drept un succes, în timp ce 20% consideră că acest proces a fost mai degrabă un eșec. 28% dintre persoanele intervievate nu dau un răspuns la această întrebare.

50% dintre reprezentanții SPAS intervievați sunt de părere că actualele competențe ale acestei instituții sunt suficiente, în timp ce 40% dintre aceștia tind să considere că aceste competențe ar trebui crescute, iar 8% cred că acestea ar trebui reduse.

Cei mai mulți respondenți nu văd o suprapunere între atribuțiile direcției județene de asistență socială și protecția copilului – DGASPC și cele ale serviciului public local de asistență socială – SPAS, anume 58%. În același timp, 36% dintre intervievați consideră că această suprapunere există, iar 8% nu dau un răspuns la această întrebare.

Cei mai mulți actori din cadrul SPAS care au fost incluși în eșantion consideră că este nevoie ca atribuțiile DGASPC, SPAS, Comisia pentru protecția copilului (CPC) și instanțelor judecătorești să fie reglementate mai clar – 60%; în același timp, 26% consideră că acest lucru nu este necesar, iar 14% nu dau un răspuns.

Din lista funcțiilor și responsabilităților propusă prin intermediul acestui chestionar, cele mai multe sunt atribuite în proporție ridicată DGASPC, această instituție fiind urmată de SPAS, celelalte instituții fiind menționate în proporție mai redusă. Astfel, strategia și programarea privind protecția copilului este atribuită DGASPC către 84% dintre respondenți, SPAS de către 5% și CPC 1%. Coordonarea metodologică a activităților de protecție a copilului prevăzute în legislație ar trebui să rămână la nivelul DGASPC în viziunea a 74% dintre persoanele intervievate, la fel coordonarea administrativă a centrelor și instituțiilor care furnizează servicii specializate de protecție a copilului – 77%, precum și plata drepturilor și prestațiilor cuvenite copilului și familiei – 65%. Atribuții care sunt văzute drept mai potrivite pentru a fi gestionate de către SPAS sunt implementarea legislației privind protecția copilului – 51% sau colaborarea cu organizații neguvernamentale în domeniul protecției copilului – 45%.

Descentralizarea activității de oferire a serviciilor de protecție a copilului ar duce la o creștere a calității sale în viziunea a 35% dintre intervievați, în timp ce 30% sunt de părere că este bine așa cum este momentan, iar 22% simt nevoia unei mai mari centralizări a acestora.

În viziunea unor proporții egale ale respondenților – 42% - strategia și programarea privind protecția copilului este o responsabilitate care ar trebui să fie asumată la nivel central, respectiv județean. Coordonarea metodologică a activităților de protecție a copilului prevăzute în legislație ar trebui realizată la nivel județean, în opinia a 59% dintre reprezentanții SPAS intervievați, în timp ce 27% sunt de părere că această funcție ar trebui asumată la nivel central. Monitorizarea respectării legislației privind promovarea și protecția drepturilor copilului ar trebui realizată la nivel județean în viziunea a 39% dintre respondenți, în timp ce 33% consideră că acest lucru ar trebui realizat la nivel local, iar 17% la nivel central. Implementarea legislației, este un alt aspect în privința căruia mare parte a intervievaților consideră că trebuie gestionat la nivel local – 53% sau județean – 25%, comparativ cu cei care sunt de părere că ar trebui gestionat la nivel central – 13%. Coordonarea administrativă a centrelor și instituțiilor care furnizează servicii specializate de protecție a copilului și plata drepturilor și prestațiilor cuvenite copilului și familiei ar trebui gestionate la nivel județean, în viziunea celor mai mulți intervievați – 67%, respectiv 60%.

Activitatea de protecție a copilului ar trebui să fie finanțată din bugetul de stat (94%), din fonduri europene (88%), fonduri private (82%) sau din bugetul județean, cei mai puțin respondenți considerând că aceasta ar trebui finanțată și din bugetul local (43%).

80% dintre intervievați consideră că resursele alocate SPAS pentru derularea activității de prevenire a separării copilului de familie sunt insuficiente. Mai mulți sunt cei care consideră că sunt insuficiente resursele umane alocate SPAS în același scop – 86%.

51% dintre reprezentanții SPAS sunt de părere că această instituție este bine organizată eficient în acest moment, în timp ce în viziunea a 39% dintre ei ar mai fi loc de îmbunătățire. 46% dintre intervievați ar schimba ceva în organizarea SPAS în acest moment.

Doar 34% consideră că activitatea de protecție a drepturilor copilului ar fi mai eficientă dacă s-ar derula în cadrul unui serviciu independent, separat de componenta de asistență socială. Cei mai mulți respondenți apreciază că SPAS primește suficient sprijin din partea Consiliului Local, anume 69%, cei care dau un răspuns negativ întrunind doar 24%.

Dintre persoanele intervievate, 88% se declară mulțumite de activitatea angajaților SPAS, proporția celor care sunt nemulțumiți fiind de doar 4%. Cadrul legislativ privind activitatea de promovare și protejare a drepturilor copilului este văzut drept adecvat de 62% dintre angajații sau managerii din cadrul SPAS, iar 45% dintre aceștia declară că există ceva ce ar schimba la actuala legislație în acest sens.

Activitatea ONG-urilor care furnizează servicii de protecție a copilului este evaluată de reprezentanții SPAS intervievați drept bună sau foarte bună în proporție de 73%. În viziunea unei proporții egale a respondenților, activitatea acestor organizații completează activitatea serviciilor publice.

În ceea ce privește posibilitatea unei externalizări a serviciilor de protecție a copilului către sectorul neguvernamental, nu se remarcă o tendință dominantă, 36% considerând că acest lucru ar fi viabil, iar 34% considerând că nu ar fi viabil. Cei mai mulți respondenți, 50%, consideră că actualele criterii de acreditare și licențiere a furnizorilor de servicii sociale sunt suficiente, în timp ce 29% cred că acestea ar trebui crescute, iar 13% că ar trebui reduse.

Cât privește colaborarea instituției pe care o reprezintă cu organizațiile neguvernamentale, cei mai mulți respondenți se declară mulțumiți – 60%, în timp ce există și aceia dintre ei care sunt mai degrabă nemulțumiți de aceste colaborări – 18%.

Majoritatea intervievaților își declară acordul cu următoarele afirmații: „Este nevoie de o identificare precoce a situațiilor de risc pentru copilul din familie” – 95%; „Procedurile de monitorizare a copilului aflat în sistemul de protecție specială sunt absolut necesare – 94%”, „E nevoie de monitorizarea cazurilor și după încheierea procesului de acordare a serviciilor de protecție” – 89%. O proporție ușor mai ridicată a respondenților este de acord cu afirmația „Actualele măsuri de protecție specială a copilului ar trebui modificate” – 49% decât a celor care sunt în dezacord – 42%.

III. PRIMĂRII

Cei mai mulți dintre respondenți se declară mulțumiți (68%) sau foarte mulțumiți (12%) de modul în care s-a desfășurat activitatea de prevenire a separării copilului de familie în ultimul an. 14% se declară „nu prea mulțumiți”, iar 3% spun că sunt total nemulțumiți de același aspect. De asemenea, 42% dintre cei intervievați susțin că au existat, la nivelul primăriei, propuneri de îmbunătățire a activității de protecție a copilului, în timp ce un cumul de 16% nu pot oferi un

răspuns în această privință, neavând la cunoștință informații vizavi de propunerile de îmbunătățire a activității.

În ceea ce privește activitățile legate de protecția copilului, se declară mulțumiți sau 67% foarte mulțumiți de prevenirea separării copilului de părinții săi; în aceeași categorie se încadrează 48% relativ la protecția copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatării și migrației; doar 28% se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile oferite agresorilor, în timp ce 69% spun același lucru despre modul în care se realizează protecția copilului în sistem rezidențial; 80% sunt mulțumiți de cum decurg lucrurile în ceea ce privește plasamentul copilului în servicii de tip familial, 66% apreciază pozitiv modul de desfășurare a protecției copiilor cu dizabilități, iar 40% sunt mulțumiți de activitățile legate de protecția copiilor delincvenți. Reiese, astfel, că activitatea cea mai problematică este legată de serviciile oferite agresorilor. Pe de altă parte, această categorie de servicii este cel mai puțin cunoscută de către respondenți, 35% declarând că nu pot face o evaluare în acest sens.

80% dintre persoanele chestionate au declarat că este foarte important să se deruleze campanii de informare și de conștientizare cu privire la activitatea de protecție a copilului, atât la nivel local, cât și la nivel național, iar 14% susțin că acest lucru este important.

Procesul de reformă a serviciilor de protecție a copilului din ultimii zece ani este catalogat ca fiind unul de succes de către 57% dintre respondenți, iar 19% îl consideră un eșec. Un cumul de 24% nu pot evalua procesul de reformă a serviciilor de protecție a copilului.

Funcționarii din primării consideră că actualele competențe ale SPAS ar trebui crescute (58%), sau că acestea sunt suficiente (35%). Doar 2% spun că acestea ar trebui reduse. În același timp, 39% dintre respondenți sunt de părere că există o suprapunere între atribuțiile DGASPC și cele ale SPAS, iar 75% sunt de acord că este nevoie de reglementări mai clare în ceea ce privește atribuțiile DGASPC, SPAS, CPC și instanțele judecătorești. Pentru a crește calitatea serviciilor de protecție a copilului, 45% dintre respondenți susțin că este nevoie de mai multă descentralizare, 23% cred că este nevoie de mai multă centralizare, iar 20% consideră că lucrurile sunt bine așa cum sunt acum.

În ceea ce privește alocarea funcțiilor și responsabilităților la nivel central, județean sau local, cei mai mulți dintre respondenți consideră că la nivel central ar trebui să fie realizată strategia și programarea privind protecția copilului (55%); la nivel județean ar trebui să se realizeze coordonarea metodologică a activităților de protecție a copilului prevăzute de legislație (47%), monitorizarea respectării legislației privind promovarea și protecția drepturilor copilului (45%) și coordonarea administrativă a centrelor și instituțiilor care furnizează servicii specializate de protecție a copilului (53%); iar la nivel local ar trebui realizate implementarea legislației privind protecția copilului (59%), consultanță și reprezentarea intereselor copilului în instanțe (45%), colaborare cu organizații neguvernamentale în domeniul protecției copilului (48%) și informare

publică în domeniul protecției copilului (39%). Plata drepturilor și a prestațiilor cuvenite copilului și familiei înregistrează același scor pentru alocarea la nivel local sau la nivel județean, 36%.

În ceea ce privește finanțarea activității de protecție a copilului, bugetul de stat este considerat sursa principală de către 97% dintre respondenți. Alte surse de finanțare viabile sunt fondurile europene (86%) sau fondurile private (80%). Doar 39% dintre respondenți susțin că activitatea de protecție a copilului ar trebui finanțată din fonduri de la bugetul local. Concomitent, 84% consideră că resursele bugetare alocate SPAS pentru derularea activității de prevenire a separării copilului de familie sunt insuficiente.

54% dintre cei intervievați sunt de părere că modul actual de organizare al SPAS este eficient, iar 40% susțin că ar modifica organizarea SPAS. Unul din trei respondenți (33%) este de părere că activitatea de protecție a copilului ar fi mai eficientă dacă s-ar derula în cadrul unui serviciu independent, separat de componenta de asistență socială.

Cadrul legislativ privind activitatea de promovare și protejare a drepturilor copilului este considerat adecvat de către 61% dintre persoanele chestionate, iar 30% susțin că ar modifica ceva la actuala legislație din domeniu. De asemenea, 86% susțin că judecătorii implicați în spețele privind protecția drepturilor copilului ar avea nevoie de o pregătire specifică pe tema protecției drepturilor copilului.

În general, activitatea ONG-urilor care furnizează servicii de protecție a copiilor este considerată bună sau foarte bună de către 64% dintre respondenți, iar 74% consideră că serviciile oferite de acestea completează serviciile publice din domeniu.

Actualele criterii de acreditare și licențiere a furnizorilor de servicii sociale ar trebui crescute, în opinia a 36% dintre respondenți, însă același procent declară că aceste criterii sunt suficiente.

IV. CONSILII JUDEȚENE (analiză calitativă)

a. Aspecte generale

Potrivit autorităților locale interievate, în ultimii ani activitatea de protecție a copilului a înregistrat un trend ascendent, de modernizare. În ciuda acestui fapt, sistemul de protecție a copilului din România, necesită în continuare îmbunătățiri, atât în materie de resurse materiale și umane, cât și în materie de strategii de dezvoltare durabilă.

- *„În opinia mea, este o activitate care, fără îndoială, a cunoscut un trend ascendent în ultimii ani, adică mă refer la evoluția de la un sistem greoi și, mă rog, destul de arhaic în urmă cu câțiva ani la un sistem totuși modern, dar care mai are încă nevoie de multe investiții, atât materiale, cât și umane.”*

Realizând un bilanț al punctelor tari, respectiv al punctelor slabe se poate spune că cele din urmă sunt mai numeroase, contracararea acestora fiind prioritară. Subfinanțarea, lipsa de personal, precum și lipsa unei legislații coerente se numără printre vulnerabilitățile sistemului. Totodată, salarizarea slabă a personalului, precum și blocarea posturilor în sistemul bugetar sunt alți factori disfuncționali.

- „Iar ca puncte slabe, într-adevăr, o insuficiență numerică a personalului, adică e o amenințare mai degrabă asta; lipsa unui cadru legislativ coerent; slaba salarizare a personalului – chiar foarte slabă este salarizarea personalului, unii câștigă – fac, așa, o paranteză – unii câștigă mai puțin decât persoanele asistate.”

Ca avantaje ale domeniului, sunt menționate deschiderea și implicarea autorităților în buna desfășurare a procedurilor, precum și prestația ONG care sunt un sprijin, atât pe partea de intervenție, cât și de finanțare. Expertiza și investițiile realizate în ultimii ani sunt, de asemenea, puncte pozitive ale sistemului de protecție a copilului.

b. Competențe și limite decizionale

Președinții de Consilii Județene califică activitatea Direcțiilor Județene de Asistență Socială și Protecție a Copilului, drept una eficientă, instituțiile funcționând la standarde normale care satisfac cerințele solicitanților.

- „Bună – dacă ar fi să formez într-un singur cuvânt, adică funcționează la parametri normali, satisface cerințele imediate;”

În ciuda acestui fapt, pentru obținerea unui mai mare grad de eficiență persoanele intervievate consideră necesară sporirea preocupării autorităților centrale pentru dezvoltarea strategică a sistemului, atragerea de mai multe fonduri, precum și dezvoltarea unui sistem performant de monitorizare la nivel național.

În ceea ce privește eficiența Serviciilor Publice de Asistență Socială, situația este mai delicată. Datorită subfinanțării sistemului, dar și din cauza neimplicării corespunzătoare a factorilor responsabili activitatea SPAS are de suferit, însă fără a afecta calitatea serviciilor oferite.

Un alt aspect nemulțumitor la nivelul SPAS este modul în care, potrivit noii legislații, sunt realizate adopțiile. În acest sens, se consideră că decizia cu privire la potrivirea familiei în cazul procesului de adopție ar trebui să fie luată la nivel județean și nu central așa cum se întâmplă în prezent.

- „Acolo, într-adevăr, există un punct slab și anume, modalitatea actuală în care se realizează potrivirile în cazul adopțiilor. După cum știți, după noua legislație,

fiecare copil trebuie să aibă șansa de a fi adoptat de o familie, doar că potrivirea nu se mai face de la nivelul Direcției, ci de la nivel central pe bază de dosar; cu alte cuvinte, nu există un contact direct între copil și cei care realizează potrivirea și, de multe ori, acest lucru îngreunează în rău potrivirile familiale – între copil și familia care intenționează să adopte.”

Referitor la raportul dintre Direcțiile Județene de Protecție a Copilului și Serviciile Publice de Asistență Socială situația este una problematică, în special, în cazul unor localități din mediul rural unde personalul, fie nu deține specializare în domeniu, fie are atribuții diversificate, neputându-se ocupa temeinic de activitatea de asistență socială.

Ca măsuri de optimizare a activității de protecție a copilului la nivel județean se recomandă o mai bună finanțare prin intermediul căreia să se pună bazele unei tehnologii performante, precum și simplificarea organigramei instituției.

- *„Nu putem să vorbim de performanță nici într-un domeniu, nici măcar aici, fără o finanțare corectă a sistemului.”*

c. Descentralizare

Procesul de descentralizare este văzut de către autoritățile județene intervievate, pe de-o parte ca fiind o etapă firească a procesului de modernizarea, pe de altă parte ca reprezentând o măsură care supune activitatea de protecție a copilului unor riscuri majore, nefiind benefic în contextul socio-economic actual.

- *„Cred că descentralizarea pe direcția activității de protecție a copilului va fi nevoie să se facă cu mare discernământ, pentru că sunt riscuri ca anumite unități administrativ-teritoriale să nu-și poată asigura partea de cofinanțare pentru astfel de servicii; și atunci este nevoie de o intervenție a statului astfel încât pe această descentralizare să nu intervină diferențe. Sunt zone care în care fenomenul necesită să fie susținut, având în vedere ponderea populației, și veniturile nu sunt la nivelul solicitărilor din teritoriu.”*
- *„Și o descentralizare pur și simplu, în momentul de față, în sensul strict al cuvântului “descentralizare”, nu cred că ar fi benefică astăzi, la ora la care noi vorbim.”*
- *„Păi, e un proces firesc. El trebuie continuat, dar pentru a avea șanse mari de reușită, așa cum ne dorim cu toții, se impune a fi realizată și o finanțare pe măsură.”*

Pentru ca procesul să fie unul de succes se recomandă eliminarea riscurilor financiare (subfinanțarea în cazul unor județe, respectiv calitatea scăzută a serviciilor datorată lipsei de fonduri) prin identificarea unor surse de finanțare alternative.

Totodată, venind în sprijinul ideii de descentralizare, este solicitată o mai mare autonomie financiară a Consiliilor Județene și a Direcțiilor Județene de Asistență Socială și Protecție a Copilului.

d. Legislație și instanțe judecătorești

În materie de legislație privind protecția copilului în România sunt aduse comentarii atât în ce privește corpul de legi, cât și în ce privește modul în care acestea sunt aplicate. Sub acest aspect, cadrul legal privind protecția copilului este unul greoi, în special, în cazul decăderii din drepturi a părinților, dar și în cazul adopțiilor.

- *„Spre exemplu, legea este foarte blândă cu anumite categorii de părinți, în opinia mea, care-și neglijează copiii ...uneori cu greutate, trebuie să recurgi la justiție pentru acest lucru, este foarte dificilă decăderea din drepturile părintești.”*

Datorită faptului că procedura legală actuală este foarte greoaie și nepotrivită nevoilor copiilor persoanele intervievate recomandă o îmbunătățire a legislației în sectorul adopțiilor. De asemenea, pentru optimizarea cadrului legal se recomandă întărirea mijloacelor de coerciție ale statului asupra părinților care își neglijează copii.

- *„Deci problema adopțiilor cred eu că ar trebui mult mai flexibilizată. Aș întări în mod riguros mijloacele de coerciție ale statului asupra acelor părinți care își neglijează în mod frecvent copiii”*

În ceea ce privește statutul instanțelor judecătorești în activitatea de protecție a copilului, autoritățile județene consideră că existența tribunalelor pentru minori și familie este oportună și necesară tocmai pentru că se cere o cunoaștere în detaliu a nevoilor copiilor și familiilor acestora.

Ca metodă de îmbunătățire a activității magistraților, judecătorilor privind protecția copilului este recomandată organizarea unor cursuri de specialitate adiacente activității legislative (cursuri de natură sociologică, psihologică, de comunicare etc.)

Cât despre relația dintre Direcțiile Județene de Asistență Socială și Protecție a Copilului și instanțele de judecată, persoanelor intervievate consideră că aceasta este una strict formală realizată în baza legii și a normelor stabilite protocolar. Organizarea unor întâlniri periodice pe anumite probleme de interes privind protecția copilului între reprezentanții celor trei instanțe (SPAS, DGASPC, instanțe judecătorești) ar putea fi benefice pentru dezvoltarea unei colaborări eficiente viitoare.

- „Acum, aici e greu de spus, pentru că o astfel de relație este una pur formală: instanțele de judecată lucrează pe bază de procedură civilă, iar legăturile cu alte instituții sunt pur formale.”
- „Dar, sigur, s-ar putea îmbunătăți prin realizarea unor întâlniri periodice, probabil, cu conducerea Direcției de Protecție a Copilului și a tuturor serviciilor publice de asistență socială. Întâlniri periodice pe anumite probleme de interes.”

e. Organizații neguvernamentale

Organizațiile neguvernamentale sunt o componentă foarte importantă în ceea ce privește activitatea de protecție a copilului cu condiția ca acreditarea acestora să fie una exigentă și conformă cu normele.

Autoritățile județene sunt de părere că anumite componente din activitatea de protecție a copilului ar putea fi cedate către ONG, printre acestea numărându-se preluarea din sistem a copiilor, îngrijirea și educarea acestora. Factorii de succes pentru ca o ONG să poată prelua și presta servicii de protecție a copilului, identificați în cadrul interviurilor sunt: buna organizare, credibilitatea și un interes sincer pentru problematica copiilor.

f. Decizii cu privire la persoana copilului integrat în serviciile de protecție a copilului

Profesionalismul persoanelor care activează în sistemul public de protecție a copilului primește calificative diferite din partea oficialităților intervievate în cadrul acestui studiu. O parte dintre funcționarii publici sunt percepuți ca fiind profesioniști, implicați și dedicați în muncă pe care o prestează, în timp ce o altă parte sunt considerați ca necesitând o mai bună evaluare și pregătire.

Sub acest aspectul pregătirii profesionale, este tras un semnal de alarmă cu privire la posibilitatea ca o parte din angajații cu experiență în domeniu și cu rezultate de performanță să părăsească sistemul datorită salariilor foarte mici.

În ceea ce privește optimizarea sistemului de protecție a copilului, se recomandă îmbunătățirea legislației în direcția alinierii ei la cadrul legislativ adoptat în alte țări comunitare.

- „Am înțeles că în legislația din țări comunitare, precum Spania sau Italia, lucrurile sunt mult mai practice, mult mai clare, și acolo, la primele gesturi de neglijare a unui copil, mijloacele coercitive sunt mult mai dure.”

V. JUDECĂTORI (analiză calitativă)

a. Aspecte generale

Activitatea de protecție a copilului din România este evaluată pozitiv de către reprezentanții instanțelor de judecată chestionați, aceștia declarându-se mulțumiți de modul în care s-a desfășurat această activitate în ultimul an.

- „Se desfășoară coresponsăzător datorită implicării DGASPC și SPAS în rezolvarea tuturor cazurilor de abandon în familie.”

Mai mult, unul dintre judecători consideră că se poate observa un trend ascendent în ceea ce privește cadrul legislativ de protecție a copilului aflat în dificultate sau pericol, care a fost îmbunătățit începând cu anul 2004.

- „Impresia mea de ansamblu este că activitatea aceasta de protecție a copilului în România este pe un drum bun. Legislația intervenită începând cu anul 2004 a dat posibilitatea creării unor măsuri legale destul de bune pentru a proteja copiii aflați în stare de dificultate sau în stare de pericol. Lucrurile sunt din ce în ce mai bune, adică de la an la an constat că lucrurile merg înspre bine.”

Rugați să descrie punctele pozitive ale sistemului de protecție a copilului, judecătorii menționează rigurozitatea și profesionalismul cu care reprezentanții instituțiilor județene (DGASPC și SPAS) prezintă cazurile în instanță și promptitudinea cu care se răspunde cazurilor de urgență. Totodată, implicarea activă a tuturor factorilor responsabili pentru rezolvarea situațiilor juridice privind protecția copilului este un alt aspect pozitiv identificat.

Strategiile viitoare elaborate de către instanțe specializate, dar și buna colaborare dintre instituțiile de stat și organizațiile neguvernamentale sunt factori pozitivi reprezentativi în realizarea unei activități eficiente de protecție a copilului.

Persoanele intervievate nu consideră că sistemul de protecție a copilului are lacune majore, totuși aceștia identifică lipsuri în ceea ce privește supravegherea specializată a copilului în cadrul familiei.

- „Puncte slabe: insuficiența măsurilor de supraveghere specializată în familie în afara măsurilor standard de frecvență a cursurilor școlare.”

Totodată, lipsa de personal, implicarea scăzută a unor persoane care activează în domeniu, precum și lipsa unor mijloace materiale necesare aplicării legislației se numără printre limitele sistemului.

Pe de altă parte, potrivit opiniei judecătorilor intervievați, comunitatea joacă un rol important în activitatea de protecție a copilului, numărul sesizărilor făcute de către membrii acesteia în cazul unor copii aflați într-o situație de pericol crescând considerabil în ultimii ani.

- „Totuși, în ceea ce privește comunitatea locală, profesorul, polițistul de zonă, de proximitate, sau vecinii, am constatat din ce în ce mai multe cazuri în care se descoperă copii aflați într-o situație delicată, iar aceste sesizări vin din partea comunității.”

b. Legislație

Legislația privind protecția copilului este foarte bine cunoscută, atât în instanțele de judecată, cât și în cadrul instituțiilor județene cu competențe și atribuții în acest sens (DGASPC, SPAS), însă este prea puțin cunoscută și respectată de unii părinții sau tutorii legali ai copiilor, în viziunea persoanelor intervievate.

- „În ceea ce privește persoanele care se ocupă cu aplicarea, legislația este foarte bine cunoscută – mă refer atât la personalul din administrația locală, din cadrul Direcției, dar și de către cei din instanțele de judecată, cu atât mai mult. Acum, pe de altă parte, cred, că părinții sau adulții, în general, nu prea cunosc legislația.”
- „În primul rând părinții pot înțelege educația și drepturile copilului în moduri foarte diferite. Au fost situații în care părinții au impus abandonul școlar pentru ca minorii să preia din responsabilitățile gospodărești și creșterea fraților mai mici, situații în care părinții consideră că abuzul fizic (bătaia) este o modalitate de educare.”

Totodată, cadrul legislativ privind drepturile copilului este calificat drept o garanție pentru protecția adecvată a copilului.

- „Legislația este suficient de bună pentru a asigura o garanție pentru protecția copilului, îți dă toate pârghiile pentru a face asta.”

Potrivit relatărilor judecătorilor intervievați, cazurile cele mai frecvente de încălcare a drepturilor copiilor care ajung în instanță se referă la nerespectarea drepturilor la o educație adecvată; respectarea demnității și dreptul de a nu fi supus pedepselor fizice sau umilitoare; dreptul la bunăstare și la o viață privată, intimă și familială (în cazul de abandon familial); protecția împotriva exploatării economice sau a altor forme de exploatare.

Factorilor cărora li se datorează aceste încălcări ale drepturilor copilului sunt lipsurile materiale, dar și neglijența și ignoranța părinților.

- „Păi copiii trăiesc într-o familie; de aici pleacă, de la familie, de la modul în care părinții văd relația pe care o au cu copiii și faptul că ei neglijează.”
- „Lipsurile materiale sunt principalele cauze.”

Tot referitor la modul în care sunt respectate drepturile copilului unul dintre judecătorii chestionați aduce în discuție situația agresorilor minori, focusându-și discursul asupra felului în care trebuie abordată problema. Potrivit opiniei acestuia, un minor delincvent are în el o componentă de victimizare, ajungând infractor pentru că a fost victimă a unor situații inoportune din familie sau societate, drept pentru care este necesară introducerea lui într-un sistem de reabilitare (să beneficieze de consiliere) mai degrabă decât punitiv.

În schimb, măsurile luate de instanțele judecătorești pentru protecția copilului sunt considerate eficiente și prompte, acestea reprezentând întotdeauna interesele copilului. De asemenea, în cazuri de neglijență parentală sau de abuz se iau măsuri urgente de intervenție (sanționarea părinților sau scoaterea copilului din mediul familial ca o măsură extremă).

Cazurile înregistrate în evidențele DGASPC, respectiv SPAS, sunt monitorizate în permanență, fiind întocmit un raport trimestrial despre evoluția acestora.

- *„Drepturile copilului se respectă, copiii sunt ascultați în procesele care îi privesc. Din acest punct de vedere, când ajunge în stadiul de judecată un dosar având un minor, drepturile acestuia se respectă întotdeauna.”*

Pentru a descrie procedurile legale de protecție a copilului (decăderea din drepturi, încredințarea copilului, plasamentul, supravegherea etc.), una dintre persoanele intervievate apelează la sintagma „asigură suficientă celeritate.”

- *„Nu sunt birocratice, asigură suficientă celeritate.”*

În ceea ce privește îmbunătățirea legislației privind protecția copilului, judecătorii chestionați sunt de părere că este necesară o suplimentare a numărului de asistenți maternali profesioniști, precum și creșterea numărului de angajați din instituțiile județene de profil (DGASPC, SPAS).

Totodată, se recomandă degrevarea instanțelor de judecată de atribuția supravegherii minorilor, responsabilitate care ar trebui preluată de Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului.

- *„Ca soluție, instanțele trebuie să fie degrevate de supravegherea minorilor, această atribuție ar trebui delegată DGASPC.”*

Legislația privind realizarea adopțiilor este evaluată pozitiv de către judecătorii intervievați în cadrul studiului, aceștia fiind de părere că modificările care au survenit în ultimii ani sprijină interesul copilului. Pe de altă parte, se solicită reducerea termenului de modificare a declarației tutorilor, de la 60 de zile la 30.

c. Instanțe judecătorești

Activitatea instanțelor de judecată privind protecția copilului este de a apăra drepturile copilului, respectiv de a soluționa situațiile juridice de nerespectare a acestora. Potrivit opiniei persoanelor chestionate, activitatea instanțelor judecătorești este eficientă, recomandându-se, pentru îmbunătățirea performanței viitoare, punerea accentului pe consilierea psihologică a copiilor pe tot parcursul procesării cazurilor, cât și ulterior, după soluționarea lor (consilierea cu privire la demersurile juridice, urmările sentințelor, necesitatea luării acestor decizii etc.) pentru a ajuta copiii să accepte mai ușor separarea de părinți sau schimbările apărute.

Totodată, reprezentanții instanțelor de judecată consideră oportun ca măsuri de optimizare a activității de protecție a copilului, înființarea instanțelor de tutelă și specializarea judecătorilor și a personalului auxiliar prin intermediul unor cursuri de formare continuă.

- *„Ar putea fi îmbunătățită prin crearea instanțelor de tutelă, prin specializarea judecătorilor și personalului auxiliar cu astfel de cauze, deși sunt judecători specializați, dar, cu modificările legislative, ar fi bine să fie în continuare cursuri de formare continuă în acest domeniu.”*

Sub același aspect, sunt menționate ca măsuri de eficientizare a activității instanțelor de judecată numirea unor judecătorii cu abilități de comunicare (empatie) și cu experiență de viață

(să fie la rândul lor căsătoriți și să aibă copii), pentru a putea înțelege complexitatea nevoilor copiilor și a familiilor acestora.

d. Competențe și limite decizionale

Făcând referire la atitudinea profesională a funcționarilor publici implicați în activitatea de protecție a copilului, majoritatea judecătorii intervievați sunt de părere că aceștia dau dovadă de înalt profesionalism și implicare.

- „Sunt, în general, persoane bine pregătite, cu care noi lucrăm foarte bine. Eu sunt mulțumită de lucrările pe care ni le transmit autoritățile tutelare și Direcția pentru Protecția Copilului.”
- „Sunt persoane profesioniste, având cunoștințe avansate în domeniu.”

Relația instanțelor de judecată cu instituțiile județene implicate în protecția copilului este una de bună colaborare, având ca scop reprezentarea intereselor copilului, respectarea drepturilor și protecția acestuia.

Pe de altă parte, în ideea de a întări această relație de colaborare, persoanele interviuate sugerează organizarea frecventă a unor întâlniri instituționale la care să participe reprezentanții tuturor instanțelor județene implicate în protecția copilului. În ceea ce privește îmbunătățirea activității de protecție a copilului din România, se recomandă înființarea completelor specializate, a instanțelor de judecată pentru minori tocmai pentru a putea aborda cazurile în profunzime, deopotrivă din punct de vedere legal, precum și psihologic.

De asemenea, se recomandă să se pună mai mult accent pe consilierea psihologică a minorilor cu privire la demersurile juridice pe care le vor parcurge, dar și cu privire la urmările care survin în urma acțiunilor de judecată.

- „Să se pună mai mare accent pe consilierea psihologică, pe explicarea demersurilor juridice, a consecințelor actelor juridice pentru ca minorul să fie conștient prin ce trece și să accepte mai ușor.”

e. Concluzii și recomandări

În ceea ce privește activitatea instanțelor judecătorești cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copilului din România aceasta este realizată, conform Codului civil, de către Tribunale specializate sau Complete Specializate pentru Minori și Familie. În ciuda acestui fapt, cu excepția Tribunalului pentru Minori și Familie Brașov, situațiile juridice în care sunt implicați minori (divorț, delicvență juvenilă, adopții, abuz etc.) nu sunt procesate în cadrul unor instanțe judecătorești specializate exclusiv în domeniul protecției drepturilor copilului.

Data fiind situația, în cadrul studiului de față au fost intervievați reprezentanți ai instanțelor de judecată din mai multe județe și regiuni geografice din țară. În ciuda varietății tipului de instanță de judecată, dar și geografice, în discursul celor 9 judecători intervievați pot fi observate tendințe similare în ceea ce privește rolul și atribuțiile instanțelor judecătorești în activitatea de protecție a copilului.

În unanimitate, persoanele intervievate evidențiază faptul că activitatea instanțelor de judecată (Judecătorie, Tribunal, Tribunal Specializat) privind protecția copilului se concretizează prin atribuțiile acestora de a sancționa nerespectarea drepturilor copilului prin aplicarea cadrului legislativ în vigoare. De asemenea, se evidențiază faptul că, în fața instanțelor de judecată, ajung cauze care au ca obiect protecția copiilor prin intermediul instituțiilor publice, organizații neguvernamentale, respectiv membrii ai comunității.

În materie de complexitatea procedurilor legale de asigurarea a protecției copilului (decăderea din drepturi, încredințarea copilului, plasamentul), cu o excepție, comentariile sunt pozitive, întrucât se consideră că legislația oferă suficientă celeritate procesului și suficiente măsuri prin care poate fi garantată protecția copilului. Pe de altă parte, unul dintre judecătorii intervievați este de părere că procedurile legale sunt mai degrabă birocratice, fapt care îngreunează soluționarea cazurilor prelungind, astfel timpul de finalizare.

Cadrul legal referitor la efectuarea adopțiilor este calificat drept unul adecvat, cunoscând un trend ascendent în ultimii ani. În completarea modificărilor recente, unul dintre judecătorii recomandă implementarea unor mijloace legale de realizare a adopțiilor pentru copiii cu vârsta sub un an.

Cât despre măsuri de îmbunătățire a activității viitoare a instanțelor de judecată privind protecția copilului, cea mai mare parte a persoanelor intervievate aici militează pentru o abordare empatică și umană a situațiilor juridice în care sunt implicați minorii, recomandând în acest sens mai multă importanță acordată consilierii psihologice și impactului emoțional și psihologic pe care îl are sentința asupra acestora. Sub același aspect, se recomandă asigurarea unei infrastructuri adecvate (sala dotată corespunzător) consilierii psihologice în fiecare instanță de judecată cu atribuții în apărarea dreptului copilului.

Pe de altă parte, toți cei 9 judecătorii chestionați sunt de acord cu înființarea instanțelor de tutelă pentru minori. Mai mult, se recomandă înființarea unor complexe multidisciplinare formate din judecători și alți experți specializați în creșterea și educarea copilului (psihologi, psihopedagogi, medici pediatri etc.), care să analizeze situațiile juridice în profunzime, reprezentând astfel drepturile copilului la standarde de calitate superioară.

În ceea ce privește calitatea serviciilor de protecție a copilului în România și măsurile care trebuie luate pentru îmbunătățirea acestora, majoritatea reprezentanților instanțelor judecătorești, deși se declară mulțumiți de activitatea Direcțiilor Generale de Asistență Socială și a Serviciilor Publice de Asistență Socială, consideră că e nevoie de mai multă descentralizare privind activitatea întreprinsă de instituțiile și organizațiile implicate în protecția copilului. Totodată, judecătorii intervievați sunt de părere că, pentru sporirea performanței sistemului de protecție a copilului, este necesară creșterea numărului de angajați din instituțiile de profil, precum și alocarea mai multor resurse financiare din bugetul de stat.

VI. ONG (analiză cantitativă)

Majoritatea reprezentanților ONG-urilor declară că sunt mulțumiți (62%) sau foarte mulțumiți (13%) de modul în care s-a desfășurat activitatea de protecție a copilului în ultimul an, în general. În comparație cu cei mulțumiți, procentul celor nemulțumiți sau nu prea mulțumiți de aceeași activitate este de 15%. Gradul de mulțumire, în general ridicat, ar putea fi privit în raport cu modul în care este catalogat procesul de reformă a serviciilor de protecție a copilului în ultimii 10 ani și anume: 53% îl consideră mai degrabă un succes, în raport cu 14%, care îl consideră mai degrabă un eșec. Dacă privim asupra unor aspecte specifice asupra protecției copilului, în multe situații raportul celor nemulțumiți este mai mare, comparativ cu raportul celor mulțumiți, cum ar fi „protecția copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatării și migrației”, unde 47% se arată total nemulțumiți sau nu prea mulțumiți, în comparație cu 25% mulțumiți sau foarte mulțumiți. Și în ceea ce privește „protecția copilului cu dizabilități”, procentul celor nemulțumiți (43%) este mai mare decât a celor mulțumiți (32%), cum de altfel și în cazul „protecției copilului delicvent” (28% total nemulțumiți sau nu prea mulțumiți, comparativ cu 17%, mulțumiți sau foarte mulțumiți) sau „prevenirii separării copilului de părinți” (42% spun că total nemulțumiți sau nu prea mulțumiți, în comparație cu 40%, mulțumiți sau foarte mulțumiți).

Derularea unor campanii de informare și conștientizare cu privire la activitatea de protecție a copilului, atât la nivel local, cât și la nivel național este considerată foarte importantă (77%) sau importantă (15%) de aproape toți reprezentanții ONG-urilor participanți la studiu, în timp ce 2% au apreciat ca fiind puțin importante.

În ceea ce privește accesarea fondurilor de către ONG-uri cunoaștem următoarele aspecte: din totalul celor care au participat la studiu, 36% au accesat fonduri europene în domeniul protecției copilului, 28% au accesat proiecte de la Consiliul Județean, iar 42% de la Consiliul Local.

Privitor la actualele competențe ale SPAS/DGASPC, puțini sunt cei care consideră că acestea ar trebui reduse (2%), 36% consideră că sunt suficiente, iar 42% că ar trebui crescute, însă un procent destul de mare, de 21, nu s-a exprimat cu privire la acest aspect.

Procentele celor care consideră că nu există o suprapunere între atribuțiile Direcției Județene de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) și cele ale Serviciului Public local de Asistență Socială (SPAS) și cei care nu știu dacă există o astfel de suprapunere, sunt similare și anume, 39% sunt de părere că nu există, iar 38% nu știu. La acest item, procentul celor care consideră că există o suprapunere între atribuțiile celor două instituții este de 17%.

În opinia a mai mult de jumătate dintre respondenți (55%) există nevoia unei reglementări mai clare a atribuțiilor DGASPC, SPAS, Comisia pentru Protecția Copilului (CPC) și instanțelor

judecătorești. 23% dintre reprezentanții ONG-urilor nu știu dacă aceste reglementări ar fi necesar să fie mai clare, iar alți 15% nu consideră ca fiind necesar.

Modul de organizare al DGASPC este considerat ca fiind eficient de către 36% dintre respondenți, însă procentul celor care susțin opusul este foarte apropiat, de 32%. Majoritatea (62%) sunt mulțumiți de activitatea angajaților serviciilor publice de asistență socială, în timp ce 15% se declară nemulțumiți, iar alți 23% nu pot sau nu doresc să facă aprecieri față de activitatea acestora. În ceea ce privește posibilele schimbări, 40% dintre indivizi declară că ar schimba ceva în organizarea funcționării DGASPC, 33% nu știu sau nu răspund la această întrebare, iar 27% nu ar schimba nimic.

Într-o proporție foarte mare (83%) se consideră că atât resursele bugetare, cât și resursele umane alocate pentru derularea activității de protecție a copilului nu sunt suficiente. Doar 2% sunt de părere că resursele bugetare sunt suficiente și 4% că resursele umane sunt suficiente pentru buna derularea a activității de protecție a copilului.

În acest moment, cadrul legislativ privind activitatea de promovare și protejare a drepturilor copilului este considerat adecvat de aproape jumătate dintre reprezentanții ONG-urilor care au făcut parte din studiu (47%), iar 28% consideră ca fiind inadecvat. În același timp 45% ar schimba ceva în actuala legislație, în timp ce 26% nu știu dacă ar schimba ceva, iar 19% nu ar schimba nimic.

91% dintre intervievați apreciază activitatea ONG-urilor care furnizează servicii de protecție a copiilor ca fiind foarte bună (36%) sau bună (55%), comparativ cu cei 2% care o consideră slabă. Tot de către un procent foarte mare (90%), rolul ONG-urilor este perceput ca fiind unul care completează serviciile publice, în raport cu instituțiile publice care furnizează servicii de protecție a copilului; alți 2% apreciază că cele două instituții își suprapun sarcinile.

Externalizarea unei părți din serviciile de protecție a copilului, către sectorul neguvernamental, este văzută ca o soluție viabilă de către 66% dintre indivizii care au participat la studiu, alți 11% nu sunt de părere că această ipoteză ar trebui luată în calcul. 70% consideră că protecția copilului în servicii de tip familial ar putea fi un serviciu de asistență socială ce ar putea fi externalizat sectorului neguvernamental. Tot un procent mare (69%), susține că serviciul de protecție a copilului cu dizabilități ar putea fi externalizat, cum de altfel 62% apreciază că și sistemul de protecția a copilului în sistem rezidențial ar putea intra în atribuțiile sectorului neguvernamental. Au acumulat mai mult de jumătate dintre părerile pro-externalizare către sectorul neguvernamental și Serviciul de protecție a copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatării și migrației (57%), dar și Serviciul pentru prevenirea separării copilului de părinții săi (54%). În ceea ce privește protecția copilului delicvent, nu s-a constatat o orientare clară, dacă acest sistem să rămână ca și până acum sau dacă ar fi mai bine să intre în

atribuțiile sectorului nonguvernamental (32% consideră că schimbarea nu ar fi benefică, alți 38% că ar putea ca acest serviciu să fie externalizat).

Pentru acreditarea ONG-urilor în domeniul protecției copilului și licențierea serviciilor oferite de acestea, peste 80% dintre reprezentanții ONG-urilor participante la studiu spun că este necesară respectarea anumitor criterii. Astfel, pentru 94% respectarea legislației naționale în domeniul protecției copilului este privită ca o condiție necesară pentru acreditare. Tot pentru obținerea acreditării, 92% consideră că este necesar ca ONG-urile să aibă personal calificat în furnizarea serviciilor sociale, 91% sunt de părere că un ONG trebuie să fie capabil să identifice nevoile beneficiarilor, 92% exclud posibilitatea abaterilor de la etica profesională, iar 90% pun accentul pe necesitatea asigurării serviciilor de calitate și siguranță beneficiarilor. Evidențierea facilităților și existența unei infrastructuri necesare furnizării de servicii, pentru 89% dintre respondenți reprezintă o condiție necesară acreditării, în același timp, 6% nu o consideră necesară, iar alți 6% nu își exprimă părerea vizavi de acest aspect. De asemenea, respectarea disciplinei economico-financiare, este o caracteristică necesară obținerii unei acreditări de către ONG-uri (pentru 88%), cum de altfel (pentru 92%) este necesară și existența unor proceduri, reglementări și norme interne privind derularea activității. Faptul că ONG-ul face proba existenței competențelor de management al serviciilor sociale, a fost privit ca o condiție necesară acreditării ONG-urilor de către 83%, însă 8% nu o consideră necesară, iar alți 10% nu și-au exprimat opinia cu privire la importanța acestui aspect.

Din totalul respondenților, 75% se declară mulțumiți de modul în care au colaborat cu autoritățile locale privind protecția copilului, însă 15% se declară nemulțumiți, iar 10% nu au știut cum să se raporteze sau nu au dorit să își exprime opinia.

Respondenții au fost rugați să răspundă dacă sunt sau nu de acord cu o serie de afirmații, astfel că 40% consideră că actualele măsuri de protecție specială a copilului ar trebui modificate, însă alți 35% nu și-au putut forma o părere, iar 25% nu consideră că este necesară această schimbare. Nu s-a înregistrat nici un răspuns negativ în ceea ce privește identificarea precoce a situațiilor de risc pentru copilul din familie, 91% exprimându-și acordul, iar alți 9% nu și-au spus punctul de vedere. Cu privire la fraza următoare „Se impune îmbunătățirea procedurilor de evaluare a copilului și a familiei pentru prevenirea separării copilului de familie”, 72% s-au exprimat pro conținutului informativ, iar alți 11% contra, diferența până la 100% fiind dată de non-răspunsuri.

Procedurile de monitorizare a copilului aflat în sistemul de protecție specială sunt absolut necesare în viziunea a 79% dintre respondenți, 4% nu le consideră absolut necesare, iar 17% nu pot aprecia dacă sunt sau nu necesare. Tot 79% consideră că este nevoie de monitorizarea cazurilor și după încheierea procesului de acordare a serviciilor de protecție.

VI ONG (analiză calitativă)

a. Aspecte generale

În viziunea președinților ONG intervievați, în activitatea de protecție a copilului pot fi identificate, deopotrivă puncte pozitive și negative, cu toate că cele din urmă sunt mai numeroase.

Ca aspecte favorabile sunt menționate pregătirea profesională a personalului, precum și implicarea comunității (mass media) în promovarea și protejarea drepturilor copilului.

Printre deficiențele sistemului de protecție socială se numără, lipsa unui sistem de monitorizare a copiilor aflați în situație de risc, respectiv lipsa alinierii cadrului legislativ în vigoare la cel european.

Sub același aspect, se aduce în discuție efectul pervers al politicilor publice privind acordarea alocațiilor de stat care creează dependență în pătura socială de jos și încurajează nașterea de copii (ce se vor adapta cu greu sistemului social și educațional), perpetuând astfel, un cerc vicios care poate compromite calitatea profesională a generației viitoare.

- *„Există o aberație gravă în felul în care este gândită politica socială de sprijin al mamei cu copil, adică o fată de 14-15 ani naște, n-are nicio proprietate, este analfabetă; Guvernul îi dă 2 milioane până când copilul are 2 ani, dar guvernul nu are pentru acest copil, în continuare nici educație adecvată, nici spațiu de locuit. Și atunci mama devine dependentă de cele 2 milioane și peste 2 ani, cel târziu, va mai naște încă unul, și-ncă unul.”*
- *„Cine va naște copiii de mâine ai Românie? Cine este încurajat să devină mamă de meserie? Păi uite, oamenii care sunt ei candidați la asistență socială.”*

b. Legislație

Legislația este considerată în acord cu drepturile internaționale ale copilului, având o viziune modernă despre societate, problematic fiind, mai degrabă, modul în care este aplicată și respectată. În acest sens, se consideră că legea permite prea multe privilegii angajaților dintr-un centru de plasament și prea puține copiilor care sunt integrați în regimul rezidențial. În opinia persoanelor chestionate, acest aspect se datorează faptului că drepturile/solicitările copiilor sunt insuficient reprezentate în relația cu statul.

Referitor la modul în care sunt respectate drepturile copiilor în centrele de plasament, unul dintre președinții ONG relatează întâmplări marcante de încălcare a drepturilor copilului cu privire la educație, siguranță, protecția imaginii de sine și dreptul la o viață intimă privată și la asistență medicală.

- „Deci cel mai frecvent este încălcat dreptul la educație, dreptul la asistență medicală, dreptul la protecția intimității și a demnității, deci copiii sunt abuzați, vânduți, folosiți, traficați. Toate bancnotele care se fac și... cum să zic?, lumea, clanurile interlope trăiesc din exploatarea unor minori.”
- „copiii sunt extrem de expuși în aceste mici abatoare umane, care sunt un coșmar nesfârșit pentru copiii din România, sunt extrem-extrem de expuși în instituție; sunt extrem de expuși și în afară. Legislația se respectă. Din păcate, ea operează la 3 metri înălțime deasupra solului, numai cu vârfurile, numai cu excepțiile; celelalte nu sunt... cum să zic?, nu sunt obiectul acestei legislații, din păcate.”

Aspectele principale cărora li se datorează aceste nelegalități sunt sărăcia, în primul rând, iar, în al doilea rând, lipsa de educație a părinților, totodată, principalii factori care contribuie la dezorganizarea familiilor.

În ceea ce privește ulterioare îmbunătățiri ale cadrului legislativ, se recomandă un accent sporit pus asupra măsurilor de anticipare și prevenire a încălcării drepturilor copilului.

Totodată, introducerea școlilor de corecție ca modalitate de educare a minorilor delicvenți (cerșetorie, furt) este o altă sugestie făcută de persoanele intervievate.

- „Deci, în primul rând, ar trebui să existe școli de corecție. Există copii care au învățat de mici să fure, să trăiască dincolo de limita legii, să cerșească agresiv și așa mai departe.”

Ca măsuri de optimizare a sistemului de protecție socială se recomandă implementarea mai multor organisme de monitorizare a copiilor aflați în dificultate, atât în cadrul familiei, cât și în afara acesteia.

c. Rolul ONG în activitatea de protecție a copilului

Pentru a descrie importanța organizațiilor neguvernamentale, în general, unul dintre subiecții chestionați folosește sintagma: „Sunt o expresie punctuală, locală, a societății civile, în ansamblu”.

Referitor la atribuțiile și competențele ONG în furnizarea de servicii de protecție a copilului, persoanele intervievate consideră ca acestea sunt fezabile, cu condiția să existe fonduri suficiente, respectiv personalul specializat.

În ceea ce privește relația organizațiilor neguvernamentale cu autoritățile centrale, părerile sunt împărțite. Pe de-o parte, relația este calificată drept una de bună colaborare, pe de altă parte, statul este văzut ca descurajând activitatea acestora, dar și descentralizarea SPC.

Cu toate acestea, o mai mare descentralizare a activității de protecție a copilului, astfel încât organizațiile neguvernamentale să poată lua propriile decizii la nivel local este absolut necesară în viziunea persoanelor intervievate. Mai mult, se consideră necesară descentralizarea tuturor serviciilor de protecție a copilului cu scopul de a crește calitatea serviciilor oferite.

- „Deci privatizarea, externalizarea tuturor serviciilor. Copilul este deja expus și abuzat în centrele care sunt acuma.”

Ca remedii pentru îmbunătățirea relației dintre cele două instanțe, respectiv pentru îmbunătățirea activității de protecție a copilului se recomandă transparentă și deschidere spre comunicare din parte instituțiilor statului, precum și simplificarea procedurilor birocratice care trebuie parcurse în caz de solicitare sau sesizări cu privire la încălcarea dreptului copilului.

VII. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute pe toate cele șase componente abordate în cadrul studiului tind să fie consistente, reieșind astfel că atât problemele semnalate în legătură cu activitatea serviciilor de protecție a copilului, cât și soluțiile identificate pentru rezolvarea lor tind să fie acceptate la nivelul diferitelor instituții care activează în domeniul SPC.

Printre principalele probleme cu care se confruntă instituțiile care activează în domeniul dreptului copilului și protecția copilului se numără lipsa de personal (generată de blocarea posturilor) care se traduce în lipsă de personal, respectiv lipsa de personal calificat pe posturi-cheie. Deși percepția generală a persoanelor intervievate relevă că reforma realizată în domeniul serviciilor de protecție a copilului este un succes, iar cadrul legislativ este, în general, unul adecvat, există posibile modificări legislative care ar putea duce la îmbunătățirea activității în acest domeniu. Printre propuneri, cele mai frecvente fac referire la simplificarea legislației în termeni de reducere a birocrăției, respectiv reducerea timpilor necesari pentru procesarea dosarelor. Legea adopției ocupă un loc special printre mențiunile celor care au participat la studiu. Este adusă în discuție nevoia de a simplifica procedura de adopție, prin modificarea procedurilor de evaluare și reevaluare. În plus, este necesară asigurarea unui cadru procedural care să permită viitorilor părinți adoptivi să dețină mai mult control asupra întregului proces de adopție.

Dintre serviciile pentru protecția copilului furnizate de către instituțiile abilitate, cele mai problematice sunt identificate ca fiind, în mod unanim, serviciile oferite agresorilor, respectiv protecția copilului delinvent. Un alt element problematic identificat este protecția copiilor victime ale violenței, abuzului, neglijării, traficului, exploatarei și migrației, însă într-o măsură mai scăzută comparativ cu cele două elemente menționate anterior.

O altă componentă care solicită nevoie de revizuire este reglementarea și delimitarea mai clară a funcțiilor și atribuțiilor deținute de DGASPC, SPAS, SPC și instanțele de judecată. Chiar dacă opinia generală tinde să identifice o soluție în descentralizare, datele arată că funcționarii din instituțiile care activează la nivel județean consideră că aceste instituții sunt cele care ar trebui să primească un set extins de atribuții, în timp ce persoanele care activează în cadrul instituțiilor locale găsesc potrivită acordarea mai multor atribuții instituțiilor locale. O analiză comparativă relevă, totuși, că tendința este de a acorda atribuții executive organizațiilor locale, în timp ce organizațiile județene ar trebui să se rezume la implementare de proceduri, verificare și evaluare a instituțiilor locale. La nivel central ar trebui, în opinia respondenților, luate măsuri legislative menite să îmbunătățească eficacitatea serviciilor de protecție a copilului.

Campaniile de informare conștientizare derulate la nivel local, regional și național vizavi de drepturile copilului și serviciile de protecție a copilului sunt o necesitate, însă nu există un consens pentru stabilirea responsabilului în vederea organizării și derulării campaniilor. De asemenea, se observă un acord universal pentru necesitatea instituirii instanțelor de tutelă pentru minori și pentru necesitatea pregătirii de specialitate pe tema protecției și dreptului copilului pentru judecătorii care sunt implicați în astfel de spețe.

Dacă opinia generală este că atribuțiile SPAS, DGASPC și SPC se intersectează pe anumite paliere, persoanele care au participat la studiu consideră că, în general, activitățile derulate de către ONG-uri vin să completeze acțiunile derulate de serviciile publice. De asemenea, activitatea ONG-urilor este considerată, în general, bună, iar condițiile de acreditare pentru instituțiile care derulează activități în domeniul protecției copilului sunt adecvate și suficiente, în opinia celor mai mulți dintre respondenți. Ca urmare, există un consens cu privire la utilitatea externalizării a unei părți a atribuțiilor și activităților care în prezent cad sub tutela instituțiilor publice către sectorul neguvernamental. Separarea serviciilor de protecție a copilului de serviciile de asistență socială, prin înființarea unui serviciu specializat nu este considerată o soluție viabilă de către majoritatea respondenților.

Resursele bugetare și resursele umane sunt considerate insuficiente pentru a asigura calitatea serviciilor oferite de DGASPC și SPAS. Deblocarea posturilor și organizarea unor cursuri de specializare în domeniul dreptului copilului este identificată ca o soluție pentru rezolvarea problemei legate de lipsa sau calitatea resursei umane. Resursele bugetare pot fi îmbunătățite prin alocarea de fonduri de la nivel județean și național, respectiv prin atragerea de finanțare privată. Soluția alocării unor fonduri din bugetul local pentru serviciile de protecție a copilului are mai puțină susținere, comparativ cu celelalte surse de finanțare propuse.